

סיפור על מדרגות

”

יש כזאת תהום
בין העולם בחוץ לזה בפנים.
... מזל שיש לי מדרגות
שחצובות בתוך תוכי
שמוליכות למקום סודי...

”

(יהלי סובול – "עיר קטנה")

זה היה בכיתה ח' ואני הייתי אז בן 14. בדיוק נגמר טקס ה"השבעה" של "העלייה לתנועה" של ה-ויניקים (שכבת ו'). מטונפים מבוך היינו, מוצפים אנדרנלין של לילה לבן בתוך נחל הקיבוצים הקפוא, כשם פוסעים עם עיניים פקוחות לרווחה אל עבר הירח הצהוב הענקי בבגדי ים ושקפקפים, קפואים בחוף וחמים בפנים, מחוסרי דאגות ואחריות, מתלהבים ומצפים. הלילה נגמר והבוקר מזכיר לנו ללכת כבר לישון. הגיעה השעה לחזור הביתה, חמש וחצי בבוקר, בדיוק הגיעו האוטובוסים. כבר שנתיים שהם יורדים עליי בגלל זה, "זה"..." "האמת שלי"..." בגלל איזו פעם אחת שבה בתום לב אמרתי את האמת שלי לחבר. הם לא מניחים לי, סוחטים ומוצצים, מרטשים, דורכים, ונושפים עליי כשם הייתי ערימת עפר, כשם שלא היה שם קודם אדם.

עלינו על האוטובוס, אני ובן כיתתי, חברי הטוב. היו לי חברים, ולא מעט אם יורשה לי לציין, אך אני מניח כי באותו גיל, נתתי חשיבות מיוחדת לאנשים מסוימים. חשיבות שאפשרה לדעתם להשפיע עליי... היינו האחרונים לעלות לאוטובוס ולא נותרו מושבים פנויים. אני נעמדתי על המדרגות של הדלת האחורית באוטובוס וידידי מצא מקום במעבר בסמוך, נשען על צד אחד המושבים. בכיסאות האחרונים ישבו להם מלאכים. חלקם היו צעירים ממני, בכיתה ז', אחרים היו בני כיתתי ואחרים מכיתות גבוהות יותר. נראה שבניגוד אליי, הלילה הלבן והארוך לא הספיק להם, לא התיש אותם ומשהו עוד היה חסר. הם היו מלאכים בעיני שעברו את המסננת של עיניו של כל מי שהיה אז באוטובוס, כאילו איש לא הבחין בהם. כולם ראו ושמעו אותם אך לא הגיבו או הסתובבו לכיוונם, כאילו היו הופכים לנציבי מלח בעשותם זאת. במציאות, אני ראיתי דחלילי קש מעוותים עולים באש אשר אינם נשרפים, כאילו תמיד בוער להם משהו אך הם אינם נכלים והאש אינה דועכת.

זה החל בלחשה, לחישה כזו שאף רדאר, מלבד זה שעברו היא מיועדת, לא יקלוט. הבוז החל עם תנועת הגלגלים של האוטובוס. אז באו עוד לחששים, גיחוך פרטי וצחוק רם יותר, ועבר למסכת ההשפלה הממושכת והנוראה ביותר שדמיינתי שאני יכול לחוות. אני מבטא אותה בכתב בפעם הראשונה כעת. חשוב לציין, כי כיום הכעס איננו יותר, היום אני מצליח להבין, דרך עיניים "בוגרות", "משכילות" יותר מה למעשה ארע שם.

כך זה היה, שבכל האוטובוס, כולל אותי, השתררה דממת אל-חוט, דממת סבל, דממה של חולשה, של רחמים ושל הרצון לשוב כבר הביתה. הייתה דממה והמלאכים החלו בשירתם. דבריהם בהתחלה התקבלו אצלי כעס ובמחשבה של "או.... שוב פעם, אולי דיי כבר! לא נמאס?!". אני בנונשלנטיות ניסיתי להרכין את דמותי, הנחתתי את עצמי, את עמידתי בתוך גרם המדרגות של הדלת האחורית וככל שיותר העלמתי את עצמי, הצעקות, הקריאות, הבוז, ההשפלה וההנאה גברו והלכו.

הם החלו לצעוק לעברי את המילים האלו, את המילה האחת הזו שהשתמשו בה כדי לחוש חזקים, להתבדח ביניהם על חשבונני, באופן כזה שכל האוטובוס ישמע ויזכור לעד את ערימת האפר הדלילה שמנסה בכל כוחה להסתתר למרגלות הדלת האחורית. אולי אצליח, חשבתי, אם אנסה חזק מספיק, להשתחל בחריץ הדקיק שבין הדלת לרצפת האוטובוס ולהגיע לכביש. תלמידים מכל הגילאים, מדריכים, מורים, מחנכים ואפילו מנהלת בית הספר, כולם נכחו באוטובוס, ולא הוציאו הגה, דממו בחוסר אונים אל מול הסיטואציה הזמנית והנצחית.

המלאכים החלו לקרוא לי בכינוי שהמציאו לי לפני קרוב לשנתיים, כינוי שעד עצם היום הזה כמו צרוב בזיכרוני, הם קראו לי כשם שרצו שאענה להם, בטון כזה שבתמימות רוצה לומר לי דבר מה, באופן כזה שכל האוטובוס ישמע שהם קוראים לי כך ושאיש לא ישכח שקוראים לי כך. זה הפך לבדיחות מרירות ותפלות, ששמתי לב, בשברירי השנייה בהם העזתי ולו במקצת להרים את עיני ולצאת מהמחילה שקיוויתי למצוא, שאיש אינו צוחק מהן. איש אינו צוחק, אך שותק, אינו צוחק ואינו מונע. ההשפלה ארכה נצח, היא ארכה נצח, הם לא הפסיקו, לא ידעו שובע, חוסר הרגישות והאמפתיה שלהם, חוסר הפנים שחשתי על עצמי, חוסר ראיית האדם, הם פשוט לא חדלו, לא נחו, לא הרפו, וכולם שומעים ואינם עושים דבר. מדוע אני לא עשיתי דבר?

כל מה שייחלתי להם זה מוות, מוות להם ולכל מי שהם מכירים, שיוועתי שידעו כאב, ייחלתי שהוריהם ימותו, אולי שכשיגיעו הביתה הם יגלו שהייתה שריפה, ואז משהו יסיח את דעתם ממני, שריפה שתיקח את משפחתם, את כלבם, אפילו את הנמלים מתחת לכיור. רציתי לקום אליהם ולהכותם, בכוח ולא לחדול על שפניהם המרוטשות יתאחדו עם הרצפה, עד שפרצופם יחוש את חום המנוע של האוטובוס, רציתי להורגם, לחנקם, לגנוב את כוחותיהם, לעמוד על שלי. נשארתי עומד חסר תנועה על המדרגות שהיו המפלט שלי, שהסתירו את פניי. דומם, ממתין, מחכה שמסע התענוגות הזה יגיע אל קיצו. הוא לא הגיע, הם המשיכו.

פה ושם, הצלחתי לתפוס מבטי רחמים, מבטים שכמו מבקשים מאלוהים שיעלים את המסכן שמסתתר על המדרגות, מבטי רחמים מאנשים שישבו בחצי האחורי של האוטובוס, הם הביטו בי ואז קדימה, הביטו לרגע אחורנית, ואז בי ואז קדימה שוב. הנוסעים רצו שיהיה להם את הכוח להעלים אותי מהאוטובוס. אין סיכוי שנצליח להעלים את נחשול הספסל האחורי, הם הרי מלאכים, יודעים לעוף, אם נעלים אותם, הם ישובו מיד.

המבטים עזרו לי באותו לפנות בוקר וככל שעבר זמן מאותו יום, הם הכעיסו אותי. מדוע איש לא נעמד לעזרתי? מדוע אף אחד לא נחלץ להושיעני מהמטווח הזה? מדוע אין איש שמעז להשתיק כמה תלמידים מסכנים? אולי הם בחרו שלא לשמוע את המתרחש? לא רצו להכניס את עצמם לקו הירי? חשבתי שאם איש אינו מעז להתייצב מולם, גם מהמבוגרים ומהילדים הבוגרים

יותר, מה יהיה הסיכוי שלי? מילה אחת ממני לעברם תביא את המבול, אני אטבע ואיחנק מעפר העלבון והמחיקה.

והם ממשיכים לצחוק, צחוק מזמין כזה, צחוק כדיי שישמעו אותם בהנאתם, שישמעו אותם בסבלי, לחוש התרגשות, התלהבות, גם אם זה על חשבונו של אחר. ואיש אינו מפסיקם ואפילו לא מפנה את ראשו. מורים מזדיינים! כולם מזדיינים! שנאה עזה שכמעט מתפרץ מחזי, כל כך רותחת, כמעט ששרפה את פניי הקפואות. אני מבין את ידידי, זה הנשען במעבר, מדוע שיקום לעזרתי? הוא ילד בכיתה ח' כמוני והוא רק אחד, מי הוא שיעמוד מולם? האם זו בכלל אחריותו? אין לי וגם באותו ערב לא היה לי כעס או ציפייה כלשהם ממנו, אני לא יודע אם במצב הפוך, הייתי נוהג אחרת. למען האמת, למרות הכעס שחשתי מהשותקים באוטובוס, לא חשבתי באמת שזהו תפקידו של מישהו לעזור לי, הייתה לי התקווה שמישהו יקום, הייתה לי התקווה שפתאום אחד המלאכים המזמרים יתעשת על עצמו, יתבונן לרגע בתמונה הכוללת ויבחין בערימת העפר שהתאספה והצטברה במורד המדרגות של הדלת האחורית, שיראה למה מילותיו גורמות.

אני הקפאתי את הבעתי, המחשבה על להגיב, להתייצב ולהתעמת מולם נפסלה על הסף, שכן כבר כמעט שנתיים זה נמשך ומעולם לא הגבתי, אז מה השתנה הלילה הזה מכל הלילות? ליד פח האשפה האחורי, ראיתי תפוח אכול שמישהו ניסע לקלוע לפח והחטיא. בהיתי בחתיכת הפרי המתכלה, המצטמקת וקטנה ככל שעובר הזמן, ושבעוד כמה ימים, כבר לא תהיה שם. לא הזזתי את מבטי מהתפוח, בקושי מצמצתי, לא נראתה על פניי הבעת פנים בכלל, הסתגרתי היטב, ירדתי במדרגות האפלות והאטומות כמו שהיו מרתף פרטי אליו רק לי יש מפתח. המדרגות הללו הם היו כוחי באותו ערב, הם היו מחבואי. התחלתי לנגן בראשי שיר להרגיע את עצמי, אולי כך גם אוכל לעמעם את שירת המלאכים. שרתי לי והבטתי בתפוח היבש שלייד הפח. אולי הייתי מתחלף איתו... לאף אחד לא אכפת מתפוח אכול, עובדה, הוא חשוף על הרצפה ואף אחד כלל לא שם אליו לב. כמה נחמד היה אילו אליי לא ישימו לב, ולו לכמה דקות.

הרצון להיעלם, לא היה הדחף הראשוני שלי, כלל וכלל לא, ההפוך הוא הנכון, אני רציתי להתפוצץ ולצרוח, לא לומר מילים - פשוט לצרוח ולנפח את ורידי מצחי שכולם יראו כמה כואב ושבור כועס ונקמני אני, שיפחדו. הרצון העיקרי היה באלימות ובכאב, זו הדרך הכי טובה להשתיק מלאכים, לכרות לכולם את הכנפיים, כמו שהם עושים לי. רציתי כל כך, אך לא עשיתי דבר. ושכנעתי את עצמי, ואני עושה זאת עד היום, שאי-העשייה היה הדבר הנכון לעשות, אך זו אינה האמת, לאו דווקא. תוקפנות והפגנה אותנטית של הכעס אולי לא היו עוזרות לי באותו רגע, אלא רק מלבות יותר את שעגות הגנאי, אך יכולתי לעשות משהו... למשל לפנות לאדם מבוגר, או להסתכל בהבעה מסכנה אל עבר אחד מהצופים הרחומים שאולי הוא עצמו כבר לא יוכל לשאת יותר את העלבון

ויקום ויגונן עליי. יכולתי ללכת ולבקש מהם לחדול, להתרחק לקצה הקדמי של האוטובוס... היו דברים רבים שיכלתי לעשות, אך לצאת ממסגרת המדרגות, לפנות אליהם בכל צורה אפשרית או לבקש רחמים נפסלו על הסף. אני ראיתי מול עיני שתי אפשרויות תגובה: תוקפנות אלימה הכוללת צעקות, בכי ופורקן רגשי מוחלט של אלימות, או קיפאון ואפאטיות גמורה, תוך התנתקות מחשבתית ורגשית אל מקום אחר, שקט ורגוע יותר. השני לא עזר ואני יכול רק לדמיין מה היה קורה אילו הייתי נוהג לפי הראשון.

זה מה שהיה באותה חצי שעה של נסיעה מהשדות שליד נחל הקיבוצים ועד לקיבוץ. כאשר הגענו הביתה ונעצר האוטובוס, נפתחה הדלת האחורית, הדלת שאילו היה בכוחי לפתוח אותה בידי הייתי מזמן משליך את עצמי החוצה. בעיניים דומעות ובחנק של אפיסת כוחות נזלתי כעפר מהול במים מן המדרגות אל פינת הבניין הראשונה שמצאתי. לא בכיתי שם, לא יכולתי לבכות. הרי איך יכולתי? הם בכוח מנסים להחליש את הילד חסר הפנים הזה ולשבור אותו, אז איך אני יכול לתת להם את הסיפוק בדיעה שהצליחו? לא אתן להם, לא אראה להם חולשה, לא אראה לאיש חולשה יותר.

באותו הבוקר, אני הרגשתי שכולם רואים אותי, ואיש אינו רואה אותי באמת. הם הפכו אותי לאובייקט חשש וסיפוקם וכך כנראה ראוני גם באוטובוס על אותן מדרגות שהיו לכל עולמי. אובייקט, ללא פנים או רגשות. כולם ראו אובייקט, איש לא ראה ילד.

מילות השיר "עיר קטנה", מועטות ככל שיהיו, מתארות באופן יוצא מן הכלל את הפער בין העולם שבחוץ לזה שבפנים, וכן, את מקומן של אותן מדרגות באותו הבוקר באותו הילד. במילות השיר "יש כזאת תהום" של סובל המובאות למעלה, מתואר באופן מטאפורי, ועם זאת, לא מאד מטאפורי, את התחושה שלי אז שאכן הייתה של תהום. הן תהום שבו אני הולך לאיבוד עם עצמי, נופל אל תוך בור חסר תחתית ללא וודאות למה יקרה בנחיתה ומתי היא תופיע, והן תהום פעורה בין מה שהרגשתי ורציתי לעשות לבין איך שנראיתי כלפי חוץ. בפנים הייתה אש גיהנום בוערת ושורפת שרק מחפשת להתפוצץ ולשרוף הכול ובחוץ היה קרחון קפוא ומבודד אי שם באמצע שום-מקום. ענני העלבון מילאו את האוטובוס ומנעו מכולם לשמוע ולראות, הם כיסו אותי מכל כיוון, שכן גם לא יכולתי לנוע לאף כיוון, כי זה היה מצריך ממני לצאת ממחילת המדרגות, מן התהום אליה ברחתי ולאפשר לכולם לראותי. שלוש השורות האחרונות של פזמון השיר, "מזל שיש לי **מדרגות שחצובות בתוך תוכי שמוליכות למקום סודי**", מדמות, כך אני מאמין, יותר מכל, את המדרגות באוטובוס שהיו לי מחסה, עולם פנימי, סודי וזמני שלי, אליהם אף אחד מהמלאכים לא התקרב.

סיפור זה, מעבר לתוכנו ולחוויה הלא נעימה שתוארה בו, בא להעביר את קונפליקט של ילד ומאבק פנימי החל בו בין רגשותיו המנוגדים. הוא מתאר את הרגשות בעת מצבי משבר ומתח, את

הקצנת החשיבה, או לקיצון האחר או לאחר, במקרי חירום. הרצון המיידני, או לשלוט באופן טוטאלי על עצמי או לא לשלוט על עצמי כלל, או לשחרר את יצריי ודחפיי האסורים והלא צפויים, או להדחיקם ולהעלימם לגמרי. מה הייתי צריך לעשות באותה נסיעה? מה הוא הדבר הנכון שהיה יכול לעזור לי? שהיה משתיק את השנאה? על איזו מהאפשרויות לא אתחרט? במי מהן אתגאה אחר כך? האם זה בכלל משנה עכשיו? מה בחירותיי, החרטות שלי, המחשבות שלי אודות נושא זה אומרות עליי? האם זה בכלל משנה עכשיו?

חוסר האמצע או המינון הנכון של תגובתי, שבאותו לילה לא היו בשליטתי, מהדהדים לי כעת בעודי בוחן את עצמי אל מול הסיטואציה... במערכת הסימפתטית של האדם, יש מצב המופעל תמיד בעת איום, או מצב של פחד, לחץ, או סכנה, המסייע לנו בהתמודדות מול אותם גורמים וכך אנו יכולים להילחם, לברוח או לקפוא (Fight-Flight-Freeze). בחיים באופן כללי אנו ניצבים מול פונקציה זו הלוחך ושוב. מה שלא היה ניתן באוטובוס באותו הלילה, הייתה אפשרות הלחימה, שנראתה כחסרת סיכוי, וכמוה, אפשרות הבריחה, על אף שזו נראתה מפתה מאד. מה שנותר לי היה לקפוא ולהקשות את עורי, להסתתר במדרגות הנראות לעיני כל והחבויות בתוך תוכי הצורח.

